

Sygn. I C 1129/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 października 2021 r.

Sąd Okręgowy w S. I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSR del. Joanna Krzyżanowska
-----------------	------------------------------

po rozpoznaniu w dniu 12 października 2021 r. w S., po zamknięciu rozprawy

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa H. R.

przeciwko Skarbowi Państwa - (...) w S. i (...)

o ustalenie i zapłatę

1. oddała powództwo przeciwko pozwanemu Skarbowi Państwa - (...) w S.;
2. odrzuca pozew przeciwko pozwanej (...) w zakresie dotyczącym odszkodowania za utracone dopłaty rolne za okres 2010 – 2017 oraz w zakresie żądania zadośćuczynienia za niesłuszne oskarżenie w wysokości 1.000.000 zł (jeden milion złotych);
3. oddała powództwo przeciwko pozwanej (...) w pozostałej części;
4. zasądza od powoda H. R. na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej 1000 zł (tysiąc złotych) tytułem zwrotu części kosztów zastępstwa procesowego;
5. zasądza od powoda H. R. na rzecz (...) 1000 zł (tysiąc złotych) tytułem zwrotu części kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn akt I C 1129/19

UZASADNIENIE

Powód - H. R. wniósł pozew przeciwko Skarbowi Państwa – Kierownikowi (...) w S. żądając:

1. ustalenia, że był faktycznym użytkownikiem gruntów rolnych w gminie S. w latach 2008 – 2012;
2. ustalenia, że zarzut (...) usiłowania wyłudzenia dopłat rolnych był bezzasadny;
3. odszkodowania w wysokości 5.505.218,36 zł za należne i utracone dopłaty rolne za lata 2010 – 2018
4. zadośćuczynienia w wysokości 3.438.356 zł za niesłuszne oskarżenia i jego skutki.

Na uzasadnienie powód wskazał, że do roku 2008 r, wraz z byłą żoną, a od 2008 r. samodzielnie prowadził gospodarstwo rolne w gminie S.. (...) realizowała dopłaty za 2009 i na tym poprzestała. W kolejnych latach A. wzywała

powoda do korekty wniosków grożąc wstrzymaniem dopłat. W 2012 r. powód został oskarżony o wyłudzenie dopłat i skazany w sprawie (...) Sądu O.w S.. H. R. uznał to skazanie za ekstremalną nieuczciwość gdyż jak twierdził – posiadał mnóstwo dowodów na faktyczne użytkowanie gruntów. Powód wskazał także, że w 2003 roku zwracał się do (...) z prośbą o umożliwienie dzierżawy popegeerowskich łąk. Otrzymał informację, że są one już własnością prywatną, lecz po sprawdzeniu w Starostwie P.w S. ustalili, że właścicielem nadal jest Skarb Państwa. Po tym ustaleniu ogrodził łąki pastuchem elektrycznym i wypasał tam zwierzęta. W 2008 roku dzierżawcy łąk pozwali go do sądu i musiał zapłacić im 41.700 zł. Pomimo to nadal użytkował łąki i pisał wnioski o dopłaty. Dopłat jednak nie otrzymał. W pozwie wskazał także kilkadziesiąt sygnatur akt spraw karnych, które miały stanowić dowody użytkowania gruntów rolnych.

Z uwagi na fakt, że powód wskazał w pozwie jako pozwanego Skarb Państwa, a jako statio fisci Kierownika (...) w S. sąd, wobec uregulowań zawartych w art. 4 ust 1 pkt 2 i art. 7 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, miał obowiązek doręczyć odpis pozwu Prokuraturii.

Pozwany Skarb Państwa – (...) wniósł o oddalenie powództwa w całości z uwagi na brak legitymacji biernej pozwanego Skarbu Państwa. Powołał się przy tym na art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 9 maja 2008 r. o (...), z którego wynika, że A. jest państwową osobą prawną, a zgodnie z art. 2 ust. 3 ww ustawy A. nie odpowiada za zobowiązania Skarbu Państwa, a Skarb Państwa nie odpowiada za zobowiązania A.. Skarb Państwa i (...) to dwa oddzielne podmioty prawa.

Powód w replice na odpowiedź na pozew przyznał argumenty pozwanego o braku legitymacji biernej i wskazał, że pozwaną winna być (...). Pomimo zobowiązania z dnia 20.05.2020 r. nie złożył jednak oświadczenia czy cofa pozew przeciwko Skarbowi Państwa.

Wobec powyższego postanowieniem z dnia 4 czerwca 2020 r. Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze pozwanego (...).

W zażaleniu na postanowienie sądu o zawieszeniu postępowania powód cofnął pozew przeciwko Skarbowi Państwa (k. 165) bez zrzeczenia się roszczenia. Pozwany Skarb Państwa nie wyraził zgody na cofnięcie pozwu (k. 200).

Wezwana do udziału w sprawie (...) wniosła o odrzucenie pozwu i oddalenie powództwa w całości. Argumentowała przy tym, że prawomocnym wyrokiem z dnia 8 maja 2014 r. Sąd Okręgowy w S. oddalił żądania powoda wobec A. dotyczące odszkodowania w wysokości 5.965.633,20 zł za nieprzyznanie mu dopłat unijnych z tytułu posiadania i użytkowania w latach 2008 – 2012 nieruchomości rolnych na terenie gminy S. oraz kwoty 1.000.000 zł tytułem zadośćuczynienia za bezpodstawne oskarżenie go przez pozwaną A. w wyniku czego został skazany w sprawie (...). Pozwana podniosła także, że żądanie ustalenia iż zarzut zawarty w sprawie (...) był bezzasadny zasługuje na oddalenie. Zarzut ten bowiem został rozpoznany w sprawie karnej, która zakończyła się prawomocnym wyrokiem skazującym. Zgodnie zaś z art. 11 kpc ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym. Oznacza to, że w zakresie w jakim zachodzi związek określone w tym artykule sąd cywilny nie może dokonywać własnych ustaleń, przede wszystkim zaś – ustaleń odmiennych. W zakresie żadanego przez powoda odszkodowania za nieprzyznanie dopłat w latach nieobjętych wcześniejszym, prawomocnie zakończonym sporem, tj. w latach 2013 – 2018 pozwana A. wskazała, że warunkiem przyznania dopłat jest złożenie wniosku. Powód H. R. od 2013 roku nie składał natomiast wniosków o dopłaty. Wnioski mogą być przy tym składane jedynie w roku kalendarzowym, za który wnioskowana jest pomoc. Wobec niezłożenia wniosków we właściwym terminie pomoc nie mogła być przyznana. Nadto pozwana zauważyła, że właściwym trybem dochodzenia płatności do gruntów rolnych jest tryb administracyjny. Stąd obecne żądanie w postępowaniu cywilnym odszkodowania za dopłaty rolne w latach 2010 – 2018 i żądanie dopłaty za 2019 rok nie znajduje oparcia w przepisach prawa. Pozwana A. zakwestionowała także żądanie powoda co do wysokości wskazując, że z żadnych z przedłożonych dokumentów nie wynika że powód uzyskałby dopłaty w żądanej wysokości. Pozwana podniosła także zarzut przedawnienia wskazując, że roszczenia odszkodowawcze przedawniają się w terminie trzyletnim.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Wyrokiem z dnia 23 stycznia 2013 r. Sąd O.w S. skazał H. R. za to, że 16 maja 2011 r. działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, w celu uzyskania dla siebie płatności bezpośredniej przedłożył w biurze (...) wniosek o przyznanie płatności na 2011 r. w którym zawarł nierzetelne pisemne oświadczenie wskazując, że jest posiadaczem deklarowanych działek, wchodzących w skład jego gospodarstwa rolnego i fakt ich rzeczywistego użytkowania czym usiłował wprowadzić w błąd Kierownika Biura P.(...) i doprowadzić go do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w kwocie łącznej 598.466,50 zł jednak zamierzonego celu nie osiągnął z uwagi na fakt odmowy dotacji w wyniku przeprowadzonego postępowania administracyjnego. Wyrok jest prawomocny.

(bezsporne, nadto dowód: wyrok w sprawie (...) wraz z uzasadnieniem – k. 114 - 139)

Wyrokiem z dnia 8 maja 2014 r. sąd oddalił powództwo H. R. przeciwko (...) o zapłatę odszkodowania za nieprzyznanie mu dopłat unijnych z tytułu posiadania i użytkowania gruntów w gminie S. w latach 2008 – 2012 oraz o zadośćuczynienie w wysokości 1.000.000 zł za bezpodstawne oskarżenie go przez A. za co został skazany wyrokiem w sprawie (...) Sądu Okręgowego w S.. Wyrok jest prawomocny.

(dowód: wyrok w sprawie (...) wraz z uzasadnieniem)

H. R. składał wnioski o dopłaty do użytkowanych gruntów w 2009 r., 2010 r. 2011 r. i 2012 r. Nie składał wniosków w latach 2013 – 2018.

(bezsporne, nadto pismo (...) załączone do pozwu – k. 15)

Sąd zważył:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie w stosunku do żadnego z pozwanych.

Brak legitymacji biernej Skarbu Państwa w niniejszej sprawie nie był w zasadzie sporny – powód przyznał, że adresatem jego roszczeń była (...) jako odrębna osoba prawna. Z tego powodu cofnął też pozew w stosunku do Skarbu Państwa - (...) bez zrzeczenia się roszczenia, na co pozwany nie wyraził zgody.

Dodatkowo więc należy tylko wskazać, że zgodnie z art. 2 ust 1 ustawy o (...) z dnia 9 maja 2008 r. A. jest państwową osobą prawną. Jako osoba prawna nie występuje jako statio fisci Skarbu Państwa, gdyż posiada odrębny byt prawny. Dodatkowo ustawodawca w art. 2 ust 3 ww ustawy przewidział, że A. nie odpowiada za zobowiązania Skarbu Państwa, a Skarb Państwa nie odpowiada za zobowiązania A.. Skoro zaś wszelkie żądania powoda miały swoje źródło w działaniach i zaniechaniach (...), za którą nie działa i nie odpowiada Skarb Państwa powództwo w stosunku do Skarbu Państwa należało w całości oddalić.

W drugiej kolejności sąd rozpoznał zarzut istniejącego wcześniejszego rozstrzygnięcia roszczeń powoda. Zgodnie z art. 199 § 1 pkt 2 kpc sąd odrzuci bowiem pozew jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona.

Nie było sporne między stronami, że wyrokiem z dnia 8 maja 2014 r. w sprawie (...) sąd oddalił powództwo H. R. przeciwko (...) o zapłatę odszkodowania za nieprzyznanie mu dopłat unijnych z tytułu posiadania i użytkowania gruntów w gminie S. w latach 2008 – 2012 oraz o zadośćuczynienie w wysokości 1.000.000 zł za bezpodstawne oskarżenie go przez A. za co został skazany wyrokiem w sprawie (...) Sądu O.w S.. Żądanie odszkodowania w niniejszej sprawie pokrywało się więc częściowo z żądaniem prawomocnie oddalonym w sprawie (...) tj w zakresie odszkodowania za nieprzyznanie dopłat za lata 2008 – 2012 oraz w zakresie zadośćuczynienia za bezpodstawne oskarżenie przez A., za co powód został skazany w sprawie (...).

Wobec powyższego, merytorycznemu rozpoznaniu w tej sprawie podlegało jedynie żądanie ustalenia, że powód był faktycznym użytkownikiem gruntów rolnych w gminie S. w latach 2008 – 2012, że zarzut A. dotyczący wyłudzenia

w sprawie (...) był bezzasadny oraz żądanie odszkodowania za nieprzyznanie dopłat unijnych z tytułu posiadania i użytkowania gruntów w gminie S. w latach 2013 – 2018.

Żądanie ustalenia istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego znajduje oparcie w art. 189 kpc na warunkach tam wymienionych. Zgodnie z powołaną podstawą powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Jak więc wynika z brzmienia samego przepisu – żądanie to nie może obejmować ustalenia stanów faktycznych do jakich należy faktyczne użytkowanie gruntów. Powód sam w swoich pismach akcentuje, że do wymienionych gruntów nie przysługiwały mu żadne prawa, a dopłat domagał się z tytułu faktycznego korzystania z gruntów, które zajął. Nadto należy podkreślić, że powód nie ma interesu prawnego w żądaniu ustalenia. Interes prawny bowiem nie przysługuje gdy strona może domagać się świadczenia. Powód natomiast zarówno w sprawie (...) jak i w niniejszym postępowaniu domagał się za ww okres odszkodowania za nieprzyznanie dopłat, które to żądanie wywodził z faktycznego użytkowania gruntów. H. R. nie wskazywał przy tym, by żądanie ustalenia miało jakikolwiek inny cel. Ostatecznie nareszcie należy wskazać, że twierdzenia powoda w tym zakresie nie zostały udowodnione. Powód nie powołał żadnych świadków ani dokumentów z których wynikałoby faktyczne użytkowanie konkretnych gruntów. Nie stanowi takiego dowodu powołanie sygnatur spraw karnych i wykroczeniowych. Zgodnie bowiem z treścią art. 6 kc ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z tego faktu wywodzi skutki prawne. Skoro zaś twierdzenia te zostały zakwestionowane przez pozwanego, a powód mimo to nie powołał żadnych dowodów należało uznać, że podołał obowiązkowi związanemu z ciężarem dowodu. Z tych przyczyn żądanie podlegało oddaleniu na podstawie art. 189 kpc i art. 6 kc a contrario.

W zakresie żądania ustalenia bezzasadności zarzutu w sprawie karnej powołać należy art. 11 kpc, z którego wynika, że ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym. Skoro więc z ustaleń zawartych w wyroku skazującym wynikało że zarzut był zasadny, sąd cywilny jest związany tym ustaleniem, nie może więc prowadzić postępowania na okoliczności przeciwne. Z tej przyczyny powództwo w tym zakresie oddalono na podstawie art. 11 kpc.

Ostatnim elementem żądań powoda było żądanie odszkodowania za nieprzyznanie dopłat w okresie nieobjętym poprzednim sporem tj za lata 2013 – 2018 i 2019. Nie ulega wątpliwości, że płatności bezpośrednio mogą zostać przyznane tylko o ile uprawniony złoży wniosek o ich wypłatę. A. nie może bowiem przyznać tych świadczeń bez wniosku. Powód załączył natomiast do pozwu pismo (...) z dnia 15.10.2018 r., z którego wynika że w latach 2013 – 2018 nie składał wniosków. Argument ten podniósł także pozwany, a powód nie zaprzeczał tej okoliczności, na mocy art. 230 i 231 kpc należało więc uznać go za bezsporny. W tej sytuacji bezprzedmiotowe jest badanie czy powodowi należały się dopłaty za wymieniony okres i czy powinien je otrzymać oraz jaka byłaby ich wysokość, skoro pozwana A. nie miała możliwości merytorycznego zbadania zasadności wniosku. Roszczenie odszkodowawcze co do zasady opiera się na zawinionym działaniu lub zaniechaniu pozwanego, podczas gdy to powód uniemożliwił przyznanie dopłat nie składając wniosku. Z powyższych przyczyn, na podstawie art. 415 kc a contrario powództwo należało oddalić.

Orzekając o kosztach sąd wziął pod uwagę, że powód przegrał sprawę w całości w stosunku do każdego z pozwanych. Zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 98 kpc strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Zasady tej nie uchyla zwolnienie od kosztów sądowych, o czym stanowi *expressis verbis* art. 108 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych sprawach cywilnych, z którego wynika, że zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi. Koszty zastępstwa procesowego w stawce minimalnej, liczone od wartości przedmiotu sporu w niniejszej sprawie wynosiły po 25.000 zł dla każdego z pozwanych i kwoty te powinien ponieść powód. Sąd zastosował jednak w niniejszej sprawie art. 102 kpc który pozwala stronę przegrywającą obciążyć tylko częścią powstałych kosztów z uwagi na szczególnie okoliczności. Do tych ostatnich zaliczono trudną sytuację materialną powoda oraz możliwe subiektywne poczucie zasadności formułowanych roszczeń. Z tego powodu sąd zasądził od powoda na rzecz każdego z pozwanych jedynie kwotę 1000 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.